

KOPI

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 7. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096

KÆRESKRIFT

(29. maj 2013)

i sagerne B-3421-11:

(1) [redacted]

B-397-12:

(2) [redacted]

(3) [redacted]

(4) [redacted]

(5) [redacted]

(6) [redacted]

B-1162-12:

(7) [redacted]

(8) [redacted]

(9) [redacted]

samt B-3534-12:

(10) [redacted]

(11) [redacted]

alle c/o Advokatfirma Christian Harlang
Nytorv 5
1450 København k
(v/advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
(v/ Kammeradvokaten v/ adv. Peter Biering)

kærer jeg herved beslutningerne truffet d. 8. juni 2012, 10. august 2012 og 7. januar 2013 af Østre Landsrets 7. afdeling om, at sagsøgerne hver især skal stille sikkerhed for sagens omkostninger med 40.000 kr.

Kopi af landsrettens tilhørende retsbogsudskrifter er vedlagt som **bilag 1, 2 og 3.**

For Højesteret nedlægges følgende

PÅSTAND:

Østre Landsrets beslutninger af 8. juni 2012, 10. august 2012 og 7. januar 2013 ændres således, at sagsøgerne ikke skal stille sikkerhed for sagens omkostninger.

SAGSFREMSTILLING:

Sagerne angår sagsøgernes krav på tortgodtgørelse, m.v., som følge af den krænkende, retsstridige behandling, de har været udsat for under danske styrkers frihedsberøvelse af dem d. 25. november 2004 i Basra, Irak, og efterfølgende overgivelse til irakisk politi til tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling. Såvel frihedsberøvelsen som overgivelsen er i modstrid med gældende dansk ret med tilhørende folkeretlige forpligtelser.

Med stævning af 13. september 2011 (B-3421-11), 30. december 2011 (B-397-12), 16. marts 2012 (B-1162-12) og 28. september 2012 (B-3534-12) er det danske Forsvarsministerium stævnet i de fire første retssager om danske militære styrkers ansvar for, at der under operation "Green Desert" d. 25. november 2004 under dansk ledelse og deltagelse blev foretaget særdeles hårdhændede tilfangetagelser af sagsøgerne, der alle var og er civile irakere og sunni-muslimer.¹

Sagsøgerne blev bagbundet og fik tildækket hovedet (metoden er kendt som "hooding").²

Efter tilfangetagelsen blev sagsøgerne kørt til den britiske Shaibah-base, hvor de af britiske og danske soldater blev forhørt og udsat for ydmygende kropsvsitation, herunder i flere tilfælde analundersøgelse.

Herefter blev sagsøgerne af danske soldater overgivet til irakiske shiitiske politistyrker, uanset at sidstnævnte af danskerne var kendt for at anvende tortur i vidt omfang.

Efter op til 70 dages frihedsberøvelse, hvorunder de blev udsat for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, blev sagsøgerne løsladt, uden at der blev rejst tiltaler mod dem.

¹ Det bemærkes i denne forbindelse, at initiativet til "Operation Green Desert" kom fra den irakiske shiitiske politistyrke og var en del af det opgør mellem det shiitiske flertal og sunni-mindretal, der fandt sted i Basra-området på dette tidspunkt, jf. erklæring af 19. november 2012 afgivet af ambassadør Christian Oldenburg og fremlagt som bilag 41 til processkrift 6 af s.d. (vedlagt som **bilag 4**).

² "Hooding" er af en række internationale menneskerettighedsinstitutioner, herunder Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), anerkendt som tortur og/eller umenneskelig og nedværdigende behandling eller straf, jf. Den Internationale Retsmedicinske Ekspertgruppes "Statement on Hooding", offentliggjort i det videnskabelige tidsskrift *Torture*, Volume 21, Number 3, 2011 (vedlagt som **bilag 5**). Fra EMDs praksis kan eksempelvis nævnes *Öcalan v. Turkey*, sagsnr. 46221/99 (storkammerets dom): "183. *Artificially depriving prisoners of their sight by blindfolding them for lengthy periods spread over several days may, when combined with other ill-treatment, subject them to strong psychological and physical pressure. The Court must examine the effect of such treatment in the special circumstances of each case (see, mutatis mutandis, Salman v. Turkey [GC], no. 21986/93, § 132, ECHR 2000-VII).*"

Ved afgørelser af 8. juni 2012, 10. august 2012 og 7. januar 2013 besluttede Østre Landsret at kræve 40.000 kr. i sikkerhedsstillelse fra hver af de kærende.

I ingen af tilfældene er de af landsretten afkrævede beløb begrundet med en henvisning til sagens faktiske omstændigheder, heller ikke efter fremlæggelsen med processkrift 3 af 22. juni 2012 af uddrag af CIA World Factbook for Irak og fremkomsten af oplysninger heri vedr. sagsøger (1), (7), (8) og (9)s specifikke indtægtsforhold.

Som det vil fremgå nedenfor, er der da heller ingen proportionalitet mellem de kærendes indtægtsforhold og de af landsretten fastsatte krav om sikkerhedsstillelse, der for sidstnævntes vedkommende i bedste fald er arbitrært fastsat.

HOVEDANBRINGENDER:

Såfremt Østre Landsrets afgørelser af 8. juni 2012, 10. august 2012 og 7. januar 2013 om sikkerhedsstillelse måtte blive opretholdt, vil dette indebære, at sagsøgerne alene som følge af deres økonomiske forhold nægtes adgang til at få prøvet deres sager om udsættelse for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling under danske styrkers ansvar.

Dette vil udgøre en klar og ubestridelig krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) art. 6, om sagsøgernes ret til retfærdig rettergang. Beskyttelsen efter art. 6 omfatter, som det klart er fastslået i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (EMD) mangeårige praksis, at der pligtmæssigt skal være effektiv adgang til domstolene, jf. allerede dom af 9. oktober 1979 i sagen Airey mod Irland³, præmis 20-28. Det indebærer, at bl.a. retsafgifter, sikkerhedsstillelse, o.s.v., ikke må være på et niveau, som reelt hindrer personens adgang til domstolene, da dette vil udgøre et indgreb i selve essensen af retten til domstolsprøvelse.

³ Sagsnr. 6289/73.

Det af Østre Landsret d. 8. juni 2012, d. 10. august 2012 og d. 7. januar 2013 fastsatte krav om sikkerhedsstillelse har i den konkrete sag samme indgribende virkning som krav om egentlig indbetaling af retsafgift, da de pågældende midler ikke, så længe retssagen verserer, vil være disponible for de af sagsøgerne, som rent faktisk måtte vise sig i stand til at efterkomme det af landsretten angivne størrelsesmæssige krav på 40.000 kr. Det skal i den forbindelse tillægges vægt, at det er en betingelse for, at sagen ikke afvises og dermed for sagens videre gang, at hver af sagsøgerne stiller sikkerhed ved deponering eller bankgaranti for det af landsretten angivne beløb, jf. retsplejelovens § 321.

Retsafgifter må i medfør af EMRK ikke blive så høje, at der de facto foreligger en hindring for domstolsprøvelse i strid med EMRK artikel 6.

Ifølge Peer Lorenzen m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011, s.376 f.f. fremgår følgende om adgang til domstolsprøvelse (Access to court):

"EMD's praksis er udtryk for en kritisk holdning ikke blot til søgsmålsbegrænsninger, men også til en for vidtgående afvisningspraksis ved nationale domstole. EMD har imidlertid samtidig fastslået, at der ikke kan gælde nogen ubegrænset ret til domstolsprøvelse, men at de enkelte lande må have adgang til at begrænse denne af hensyn til retsplejens effektivitet, herunder af ressourcemæssige grunde. EMD anerkender således, at "retten til en domstol" er undergivet underforståede begrænsninger – særligt med hensyn til at anke en dom – "since by its very nature it calls for regulation by the State, which enjoys a certain margin of appreciation", jf. f.eks. Levages Prestations Services 23/10 1996 pr 40 og blandt mange senere domme Rozsa 28/4 2009 pr 20. EMD opstiller imidlertid følgende betingelser for at anerkende begrænsninger i retten til "access to court" jf. samme dom a.st.:

- a) *begrænsningerne må ikke "restrict or reduce a person's access in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired",*

- b) *begrænsningerne er kun acceptable, hvis de tjener et lovligt formål ("legitimate aim") og*
- c) *der skal være proportionalitet mellem de anvendte midler og det formål, der søges opnået."*

Om sikkerhedsstillelse hedder det videre i Peer Lorenzen m.fl.:

"EMD anerkender, at et krav om sikkerhedsstillelse for modpartens sagsomkostninger m.v. tjener et legitimt retsplejemæssigt formål og dermed som udgangspunkt er lovligt. Kravet må dog ikke være af en sådan størrelse, at det ikke står i rimeligt forhold til formålet eller "impair the very essence of the right of access to court"."

Nærværende sag om tortur m.v. drejer sig om retsspørgsmål af helt ekstraordinært stor betydning for sagsøgerne, som har ingen eller yderst begrænsede midler til rådighed. I EMDs dom af 25. januar 2007 i sagen Iorga mod Rumænien⁴, fandt Domstolen, at en retssag om samvær blev anset for at være af så stor betydning for sagsøgeren, at allerede en ganske lav retsafgift (21 euro), som udgjorde en månedsindtægt for pågældende husstand, blev anset for en krænkelse af borgerens rettigheder efter EMRK art. 6.

I sagen Kreuz mod Polen (dom af 19. juni 2001⁵) fastslog EMD, at det var en krænkelse af EMRK art. 6, at klager skulle betale en retsafgift svarende til en gennemsnitlig årsindkomst i Polen.

I Irak er bruttonationalproduktet (BNP)⁶ pr. indbygger ifølge de nyeste foretagne beregninger 4.600 amerikanske dollars (USD), jf. CIA World Factbook for Irak, s. 9. Omregnet til danske kroner er dette pt. 26.645,96 kr. Uddrag af CIA World Factbook vedlægges som **bilag 6**.

Ingen af sagsøgerne er velstående, irakiske borgere. De arbejder hovedsagligt indenfor landbrugssektoren, enkelte indenfor servicesektoren.

⁴ Sagsnr. 4227/02.

⁵ Sagsnr. 28249/95.

⁶ BNP er udtryk for et lands gennemsnitlige indkomst. BNP medtager således ikke økonomisk og social ulighed i et land. I Irak lever (estimeret) 25 procent af befolkningen under fattigdomsgrænsen.

Til brug for Højesterets behandling af nærværende kæremål vil der fra Irak m.v. blive forsøgt fremskaffet ajourførte oplysninger om de kærendes aktuelle indtægtsforhold i videst muligt omfang.

Om sagsøgerne 1 og 7 til 9 kan tillige oplyses følgende:

For sagsøger (1) [redacted] vedkommende fremgår det af stævning af 13. september 2011, at denne i [redacted] overtog et jordområde af en størrelse på 40 durham. Årsindtægten var ca. 20 mio. dinar (svarende til omtrent 20.000 usd) hvoraf 2/3 del tilfaldt sagsøger og dennes familie. Efter sagsøgers tilfangetagelse flygtede [redacted] fra Irak og er nu bosat i Kuwait, uden indtægter. Sagsøgeren har derfor som følge af de krænkelse, der er overgået ham mistet sin jord og indtægt. Det fremgår af stævning af 16. marts 2012, s. 16, 1. afsnit, sagsøger (1) og dennes far havde betalt et samlet beløb på \$ 50.000 for løsladelsen af fire personer. For god ordens skyld bemærkes hertil, at det netop ikke var sagsøger (1) selv, der var i stand til at betale dette beløb. For det andet blev beløbet indsamlet fra flere familiemedlemmer. For det tredje har denne indbetaling selvsagt forringet både sagsøger (1) og dennes families betalingsevne yderligere. Det kan derfor ikke på baggrund af oplysningerne i stævning af 16. marts 2012 lægges til grund, at sagsøger (1) er i stand til at betale den nu af Østre Landsret krævede sikkerhedsstillelse, der under alle omstændigheder er at betragte som eksorbitant efter sagsøgenes forhold.

For sagsøger (7) gælder, at denne ligeledes efter tilfangetagelsen var nødsaget til at forlade Irak. Som det fremgår af stævning af 16. marts 2012, rejste [redacted], hvor sagsøger fik opholdstilladelse.

Det fremgår af stævning af 16. marts 2012, at sagsøger (8) var [redacted]. Det foreligger oplyst, at han har en årsindtægt svarende til knapt ca. 3.000 usd.

Sagsøger (9) var jf. stævning af 16. marts 2012 uddannet fra [redacted] hvor han blev færdig i 2001. Han har siden arbejdet indenfor

landbrugsproduktionen. Denne sagsøger havde endvidere en byggegrund, som han efter tilfangetagelsen var nødt til at sælge.

Det gøres gældende, at sikkerhedsstillelsen på 40.000 kr. for hver sagsøger er uproportionelt høj sammenlignet med de økonomiske forhold for sagsøgerne og den økonomiske situation i Irak.

Den af Østre Landsret afkrævede sikkerhed er således for samtlige de kærendes tilfælde fastsat eksorbitant højere end såvel deres månedlige som årlige indtægtsniveau.

Endvidere er beløbene tilsyneladende fastsat arbitrært, hvilket indebærer, at der skal finde en yderligere skærpet prøvelse sted.

Sagens karakter er også tillagt betydning i andre domme end ovennævnte i sagen Iorga mod Rumænien, jf. f.eks. sagen Kniat mod Polen (dom af 26. juli 2005⁷), præmis 41, hvor borgerens sag for de nationale domstole ikke drejede sig om et pengekrav, men om borgerens civile status.

De nærværende fire sager er alle af principiel karakter, jf. Københavns Byrets kendelser af 25. oktober 2011, 31. januar 2012, 30. marts 2012 og 11. oktober 2012, der vedlægges som **bilag 7 til 10**. Det gøres gældende, at sagsøgerne i nærværende sag, hvis krav drejer sig om tort, erstatning og genoprejsning som følge af tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, har en sag af mindst lige så alvorlig og indgribende karakter, som borgerne i ovennævnte EMD-domme.

Det forhold, at Østre Landsrets beslutninger om sikkerhedsstillelse overfor de kærrende strider mod EMRK art. 6, må også ses i sammenhæng med spørgsmålet om fri proces.

⁷ Sagsnr. 71731/01.

I sagen B-3421-11, der vedrører kærende (1), har Procesbevillingsnævnet stadfæstet Civilstyrelsens afslag på fri proces, og der er indgivet genoptagelsesbegæring d. 1. maj 2013. Såfremt Procesbevillingsnævnet fastholder afslaget på fri proces, samtidigt med at kravet om sikkerhedsstillelse fastholdes, må der konstateres brud på EMRK art. 6, ikke blot i form af konventionsstridig anvendelse af søgsmålsbegrænsende regler, men i form af eklatant brud på grundsætningen om "equality of arms".

Det gøres endvidere gældende, at kravet om sikkerhedsstillelse (både isoleret og sammenholdt med det foreliggende afslag på fri proces fra Procesbevillingsnævnet) udgør brud på Danmarks forpligtelser efter FNs konvention mod tortur, art. 14, stk. 1, som lyder:

"Each State Party shall ensure in its legal system that the victim of an act of torture obtains redress and has an enforceable right to fair and adequate compensation, including the means for as full rehabilitation as possible. In the event of the death of the victim as a result of an act of torture, his dependants shall be entitled to compensation."

At Østre Landsrets beslutninger om sikkerhedsstillelse er i strid med de kærendes rettigheder efter konventionens art. 14, stk. 1, fremgår også af FNs Torturkomité⁸ i december 2012 vedtagne General Comment No. 3: *"Implementation of article 14 by State parties"* (CAT/C/GC/3), vedlagt som **bilag 11**.

Heraf fremgår i dokumentets pkt. 29:

⁸ FNs Torturkomité er nedsat i henhold til Torturkonventionens art. 17. Komitéen modtager og behandler de af staterne indgivne periodiske rapporter om konventionens overholdelse og behandler klager over kontraherende stater.

"Civil proceedings, or other proceedings, should not impose a financial burden upon victims that would prevent or discourage them from seeking redress."

Endvidere i dokumentets pkt. 30:

"Judicial remedies must always be available to victims, irrespective of what other remedies may be available, and should enable victim participation. States parties should provide adequate legal aid to those victims of torture or ill-treatment lacking the necessary resources to bring complaints and to make claims for redress."

For fuldstændighedens skyld bemærkes, at der intet er til hinder for at fortolke retsplejelovens § 321 i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser i henhold til FNs torturkonventions art. 14, stk. 1.

BEGÆRING OM MUNDTLIG FORHANDLING.

De kærende anmoder om mundtlig forhandling af kæremålet, jf. retsplejelovens § 398 stk. 2 og skal i den forbindelse navnlig henvide til sagernes kompleksitet såvel hvad angår jus som faktum.

Som særlig grund skal endvidere henvises til sagernes betydelige omfang, der i sig selv indebærer, at en mundtlig forhandling vil kunne udgøre det mest hensigtsmæssige grundlag for Højesterets afgørelse.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 29. maj 2013

Christian Harlang